

Critical friend: handreiking

Prettig en goed (samen)werken en optimaal functioneren en presteren in een professionele cultuur vraagt om een 'critical friendhouding' van álle collega's. Een critical friend is een collega van wie je weet dat die het beste met jou voorheeft, die jou echt wil begrijpen, die open en eerlijk is. Een collega die oprecht en zonder oordeel, geïnteresseerd is in jou, in hoe jij denkt en in waarom jij de dingen doet zoals je ze doet. Een critical friend is een collega die jou vertrouwen geeft en veiligheid biedt.

Aan de ene kant is de critical friend dus die collega die jou waar nodig ondersteunt, bemoedigt en beschikbaar is als je die nodig hebt. Aan de andere kant is die de collega die jou die open en kritische vragen stelt die jou uitdagen om je eigen rol en houding in de desbetreffende situatie kritisch te onderzoeken je uit je 'eigen waarheid' halen.

Een critical friend:

- stimuleert om je eigen opvattingen en je eigen handelen/gedrag en het effect daarvan te onderzoeken
- helpt je om tot de essentie van het verhaal te komen, tot de onderliggende motieven, overtuigingen en waarden

- daagt je uit in de rol van de ander in de desbetreffende situatie te stappen en probeert aan te voelen en te begrijpen wat de ander bezielt, waarom de ander handelt zoals hij handelt
- helpt je tot nieuwe inzichten en nieuwe perspectieven te komen

Door die juiste vragen te stellen en goed door te vragen, zorgt een critical friend ervoor dat de ander de ruimte krijgt om het reflectieproces aan te gaan, om zo verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen gedrag en de eigen rol in de desbetreffende situatie om van daaruit bewuste en doelgerichte te keuzes te maken.

Een critical friend laat 'dingen niet lopen'. Die neemt als professional diens verantwoordelijkheid en attributeert niet extern. Die critical friend maakt (ook lastige) thema's tactvol bespreekbaar. Die doet en zegt wat nodig is, ook als die dat moeilijk vindt.

Voorwaarden:

- › een basisattitude van verbondenheid en verantwoordelijkheid, een houding en omgangsvorm die beantwoordt aan de principes van: echtheid, aanvaarding en empathie (inlevingsvermogen)
- › openheid over wat goed gaat maar ook over wat minder goed gaat, over wat je lastig vindt
- › veiligheid bieden
- › Onvoorwaardelijke beschikbaarheid voor elkaar
- › de bereidheid om met en van elkaar te leren en elkaar te ondersteunen
- › volledige verantwoordelijkheid nemen voor het eigen handelen (geen externe attributie)
- › gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het werk van de school en de sfeer op school
- › zelfvertrouwen en een vertrouwen in elkaar
- › zelfonderzoek en kritische (zelf)reflectie; open en kritische vragen aan jezelf en aan elkaar (durven) stellen
- › feedback aan elkaar (durven) geven en open staan voor feedback
- › lef en moed om te zeggen wat er gezegd moet worden, om te doen wat er gedaan moet worden

Richtlijnen:

- › luister aandachtig en actief - sta stil bij wat de ander zegt, loop niet vooruit; richt je niet alleen op de mening van de ander, maar ook en vooral op de betekenis achter zijn/haar woorden (de behoeften, de belangen, de zorgen)
- › luister naar het antwoord en laat het op je inwerken
- › luister niet alleen met je oren, maar ook met je ogen en je hart
- › verplaats je in het referentiekader van de ander
- › probeer de ander te begrijpen zoals je graag zelf zou willen worden begrepen
- › projecteer niet je éigen film en ga niet uit van bepaalde aannames
- › concentreer je geheel op de ander en wees oprecht nieuwsgierig naar het verhaal van de ander
- › luister zonder te (ver)oordelen: Wees je bewust van je eigen aannames, angsten, belemmerende overtuigingen (zie Theorie U)
- › luister ook naar wat er niet wordt gezegd
- › vraag gericht door (luisteren, samenvatten, doorvragen) - stel open, kritische en reflecterende vragen en vraag door om meer inzicht te krijgen en het zelfbewustzijn van de ander te vergroten
- › laat eens bewust een stilte vallen om na te denken (gebruik bewust de 'kracht van de stilte')
- › pas nadat de ander aangeeft dat je hem goed hebt begrepen kun je, indien gewenst, jouw reactie (oplossing/suggestie) geven

Om prettig en goed te kunnen (samen)werken en optimaal te kunnen functioneren en presteren, kan het belangrijk zijn om met elkaar bepaalde afspraken te maken en acties te ondernemen. Nog belangrijker dan dat is echter dat iedereen verantwoordelijkheid neemt voor zijn/haar eigen houding, een houding die bijdraagt aan dit doel en aan de gezamenlijke opdracht.